

Flyktninger og arbeidsmarked

Oddbjørn Raaum
(med Bernt Bratsberg og Knut Røed)
Januarkonferansen
Økonomisk Institutt, UiO 18.1.2016

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research
www.frisch.uio.no

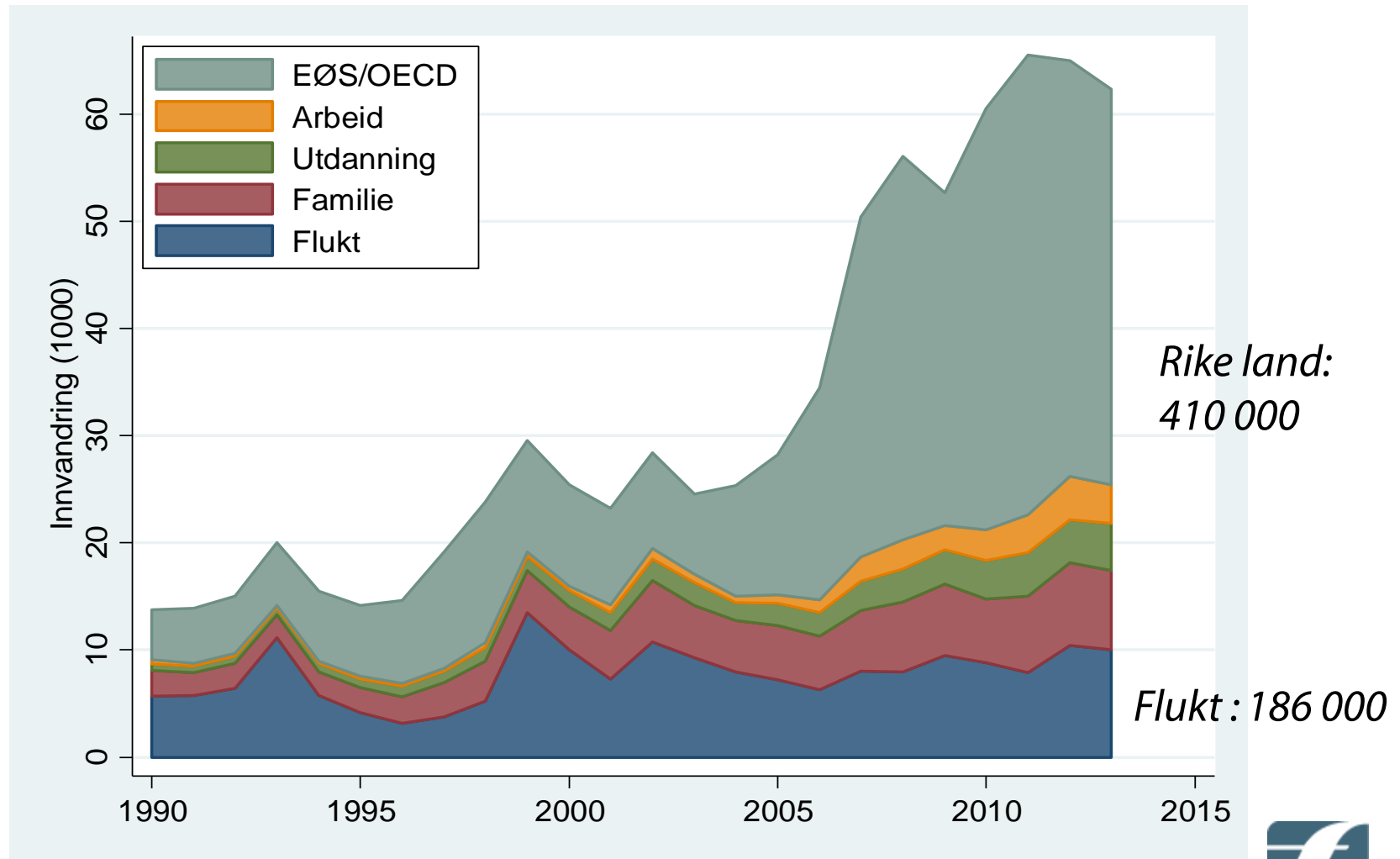
Sysselsetting over tid

- Flyktningenes egen sysselsetting avgjørende for økonomiske effekter, både for flyktningfamiliene selv og vertslandet (finans- og realøkonomiske)
- Hva kan vi forvente nå?
- Norske erfaringer siste 25 år; flyktningeankomster 1990-2012

Norske erfaringer

- Hvem har kommet?
  - Primær/kvoteflyktninger (25%), asylsøkere (50%) og familiegjenforening med tidligere ankomne flyktninger (25%)
- Hvor lenge blir flyktningene og deres familier?
- Andel av befolkning og arbeidsstyrke
- Sysselsetting over tid; kalender og botid
- Uførhet
- Suksessfaktorer
- Effekter på arbeidsmarkedet, neste generasjon osv:
En annen gang....

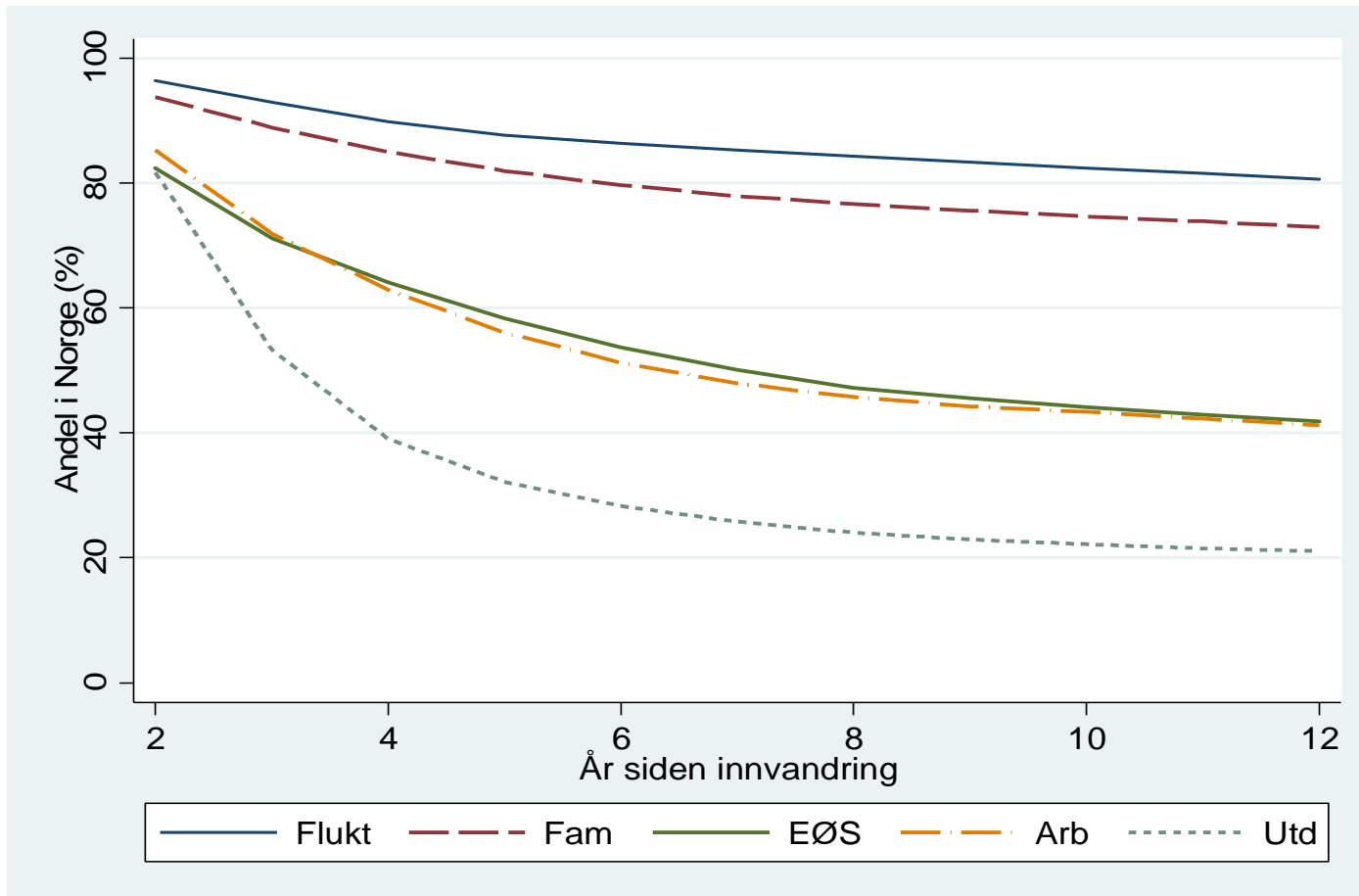
Innvandring 1990-2013

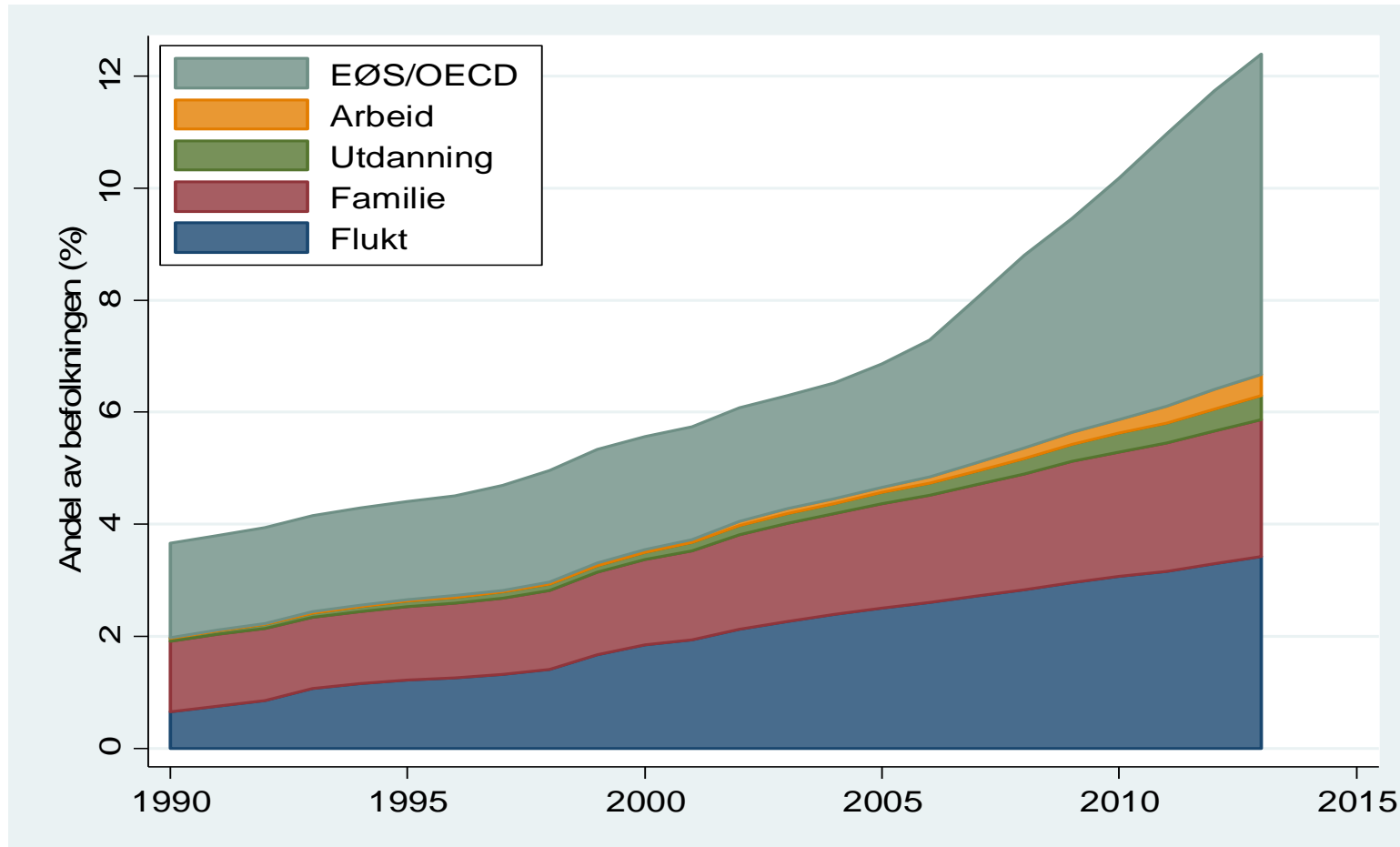
Rike land:
410 000

Flukt : 186 000

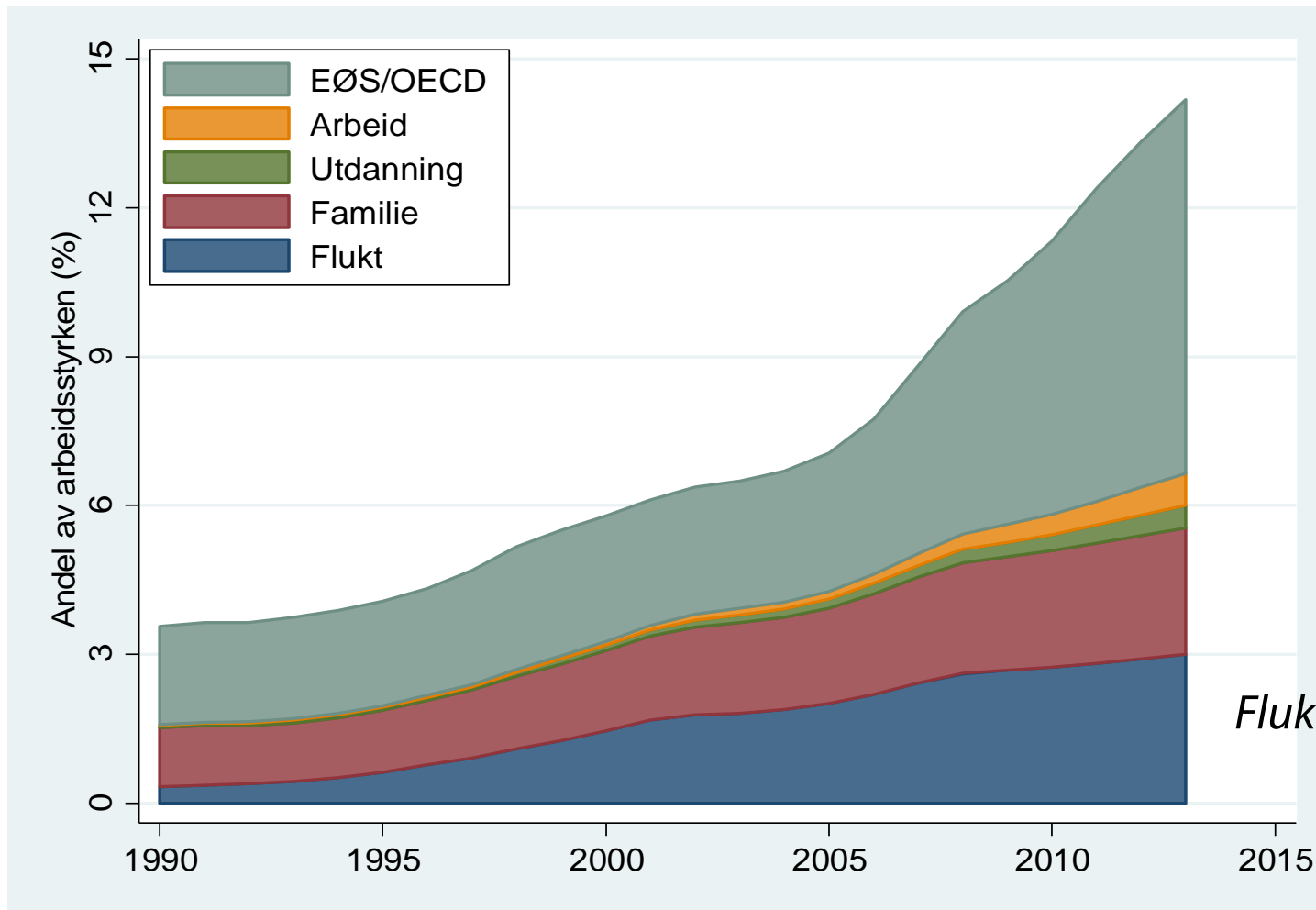
Hvor lenge blir innvandrerne?

Befolkningsandel

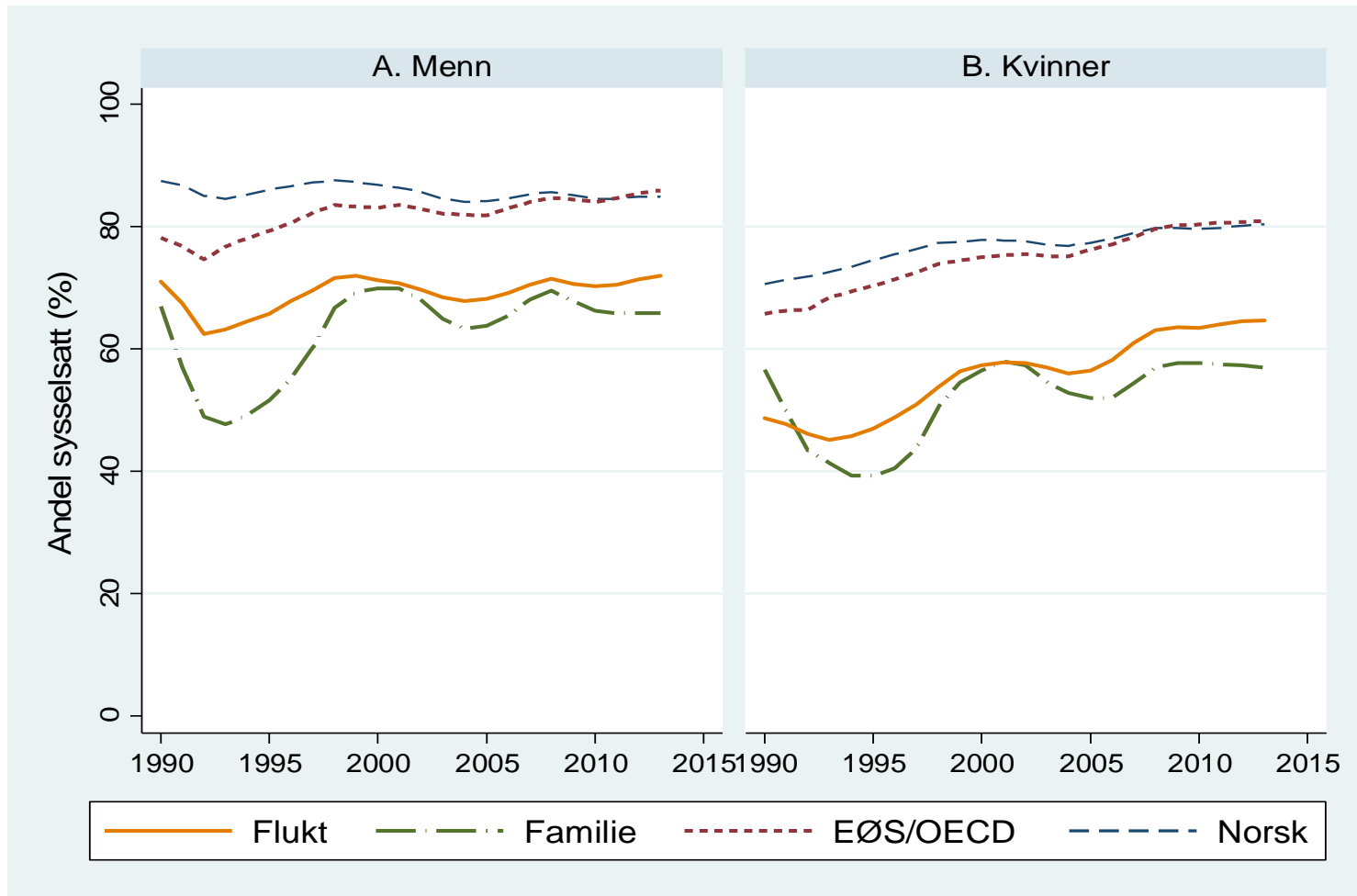

Sysselelsettingsandel

Sysselelsett: Yrkesinntekt > G.

Syssetting blant innvandrere

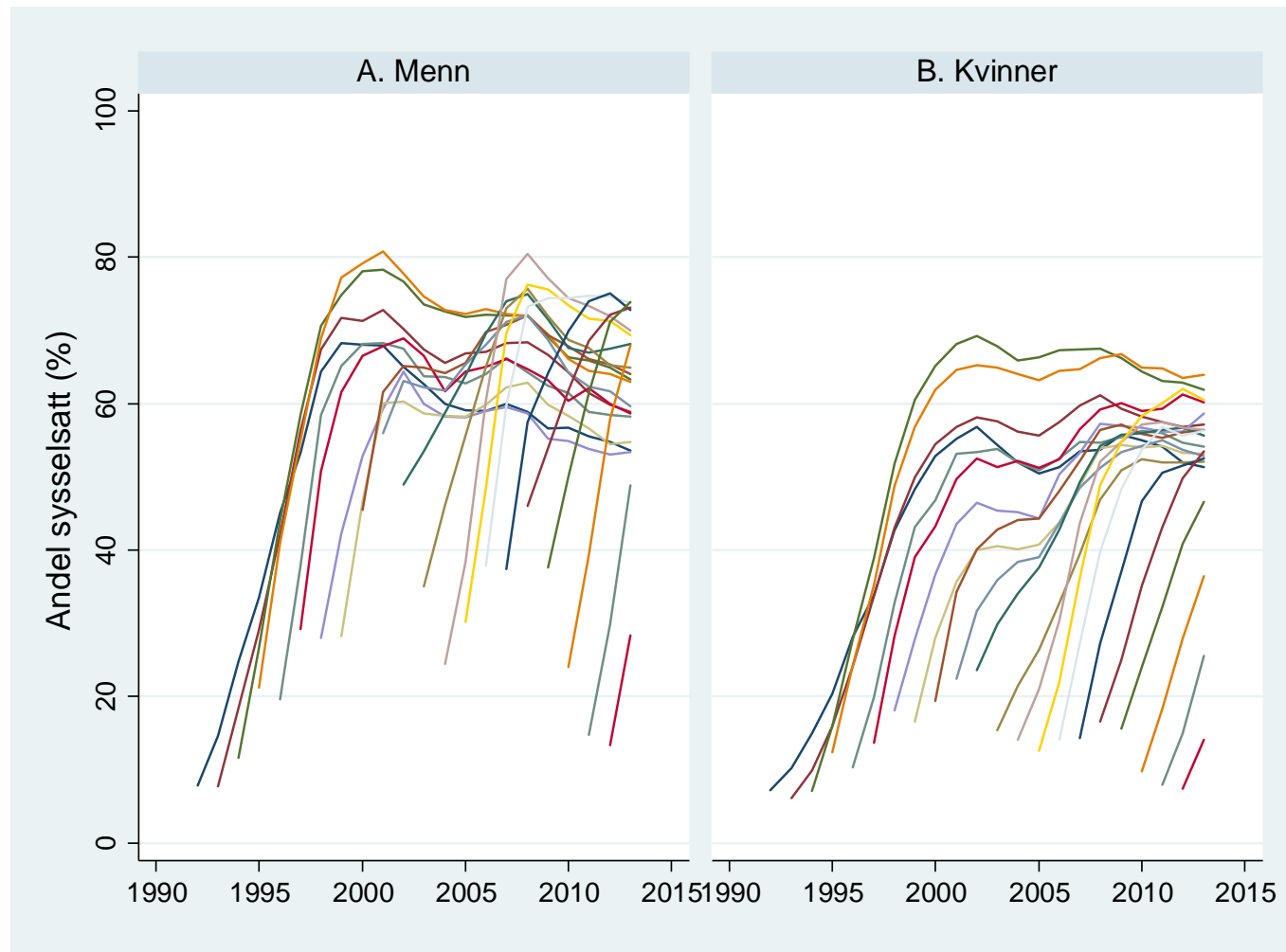
Botid > 3 år. Alder 25 – 64 år. Innvandringsgrunn anslått før 1990

Frisch Centre

Flyktninger – sysselsetting ulike ankomstkohorter fra 1992

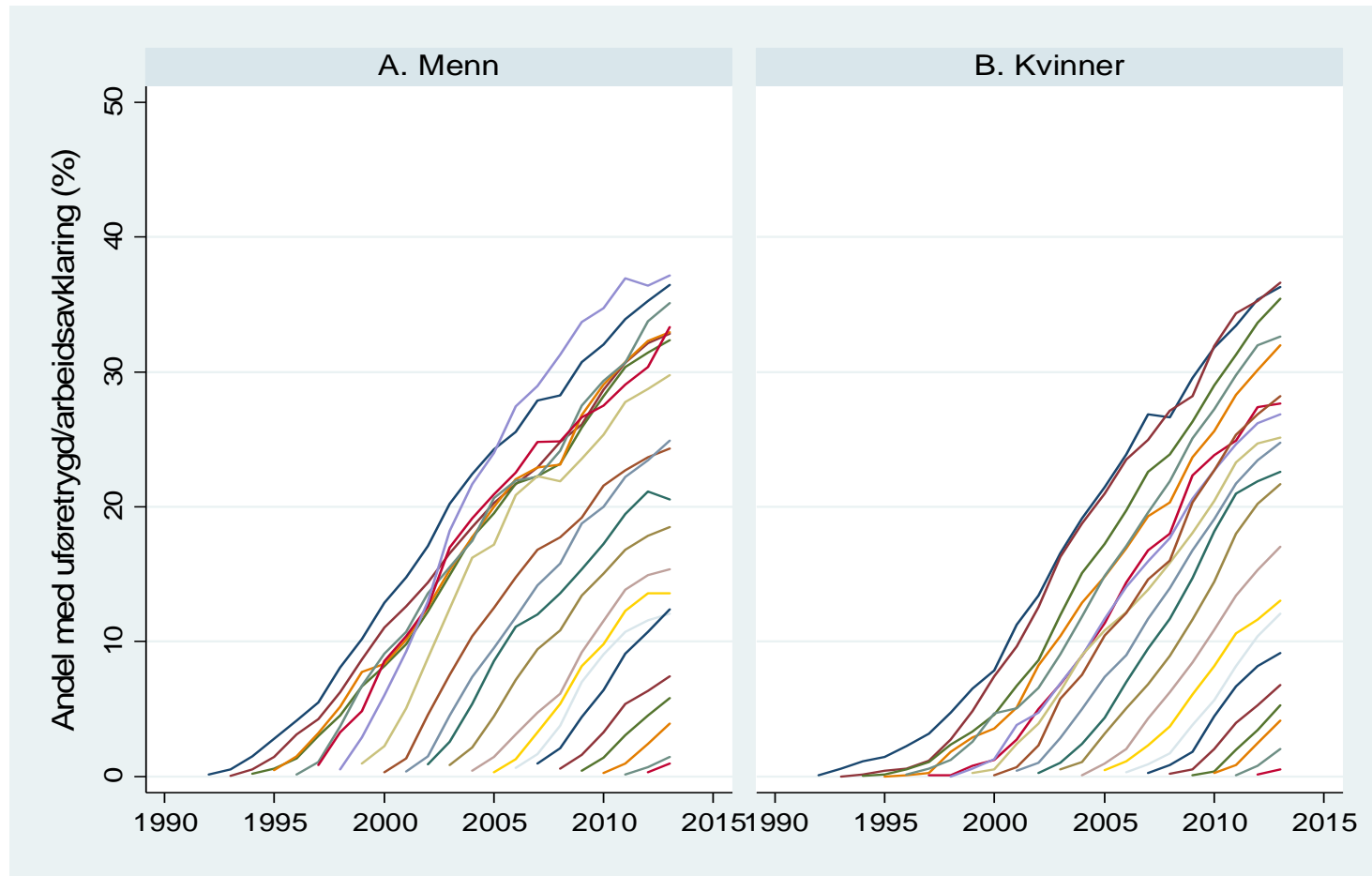

Alder 18-47 ved innvandring, i Norge utgang av kalenderår Frisch Centre

Flyktninger - uførhetsrater

(inkl. arbeidsavklaring/rehabilitering/attføring)

18-47 ved innvandring, i Norge utgang av kalenderår

Frisch Centre

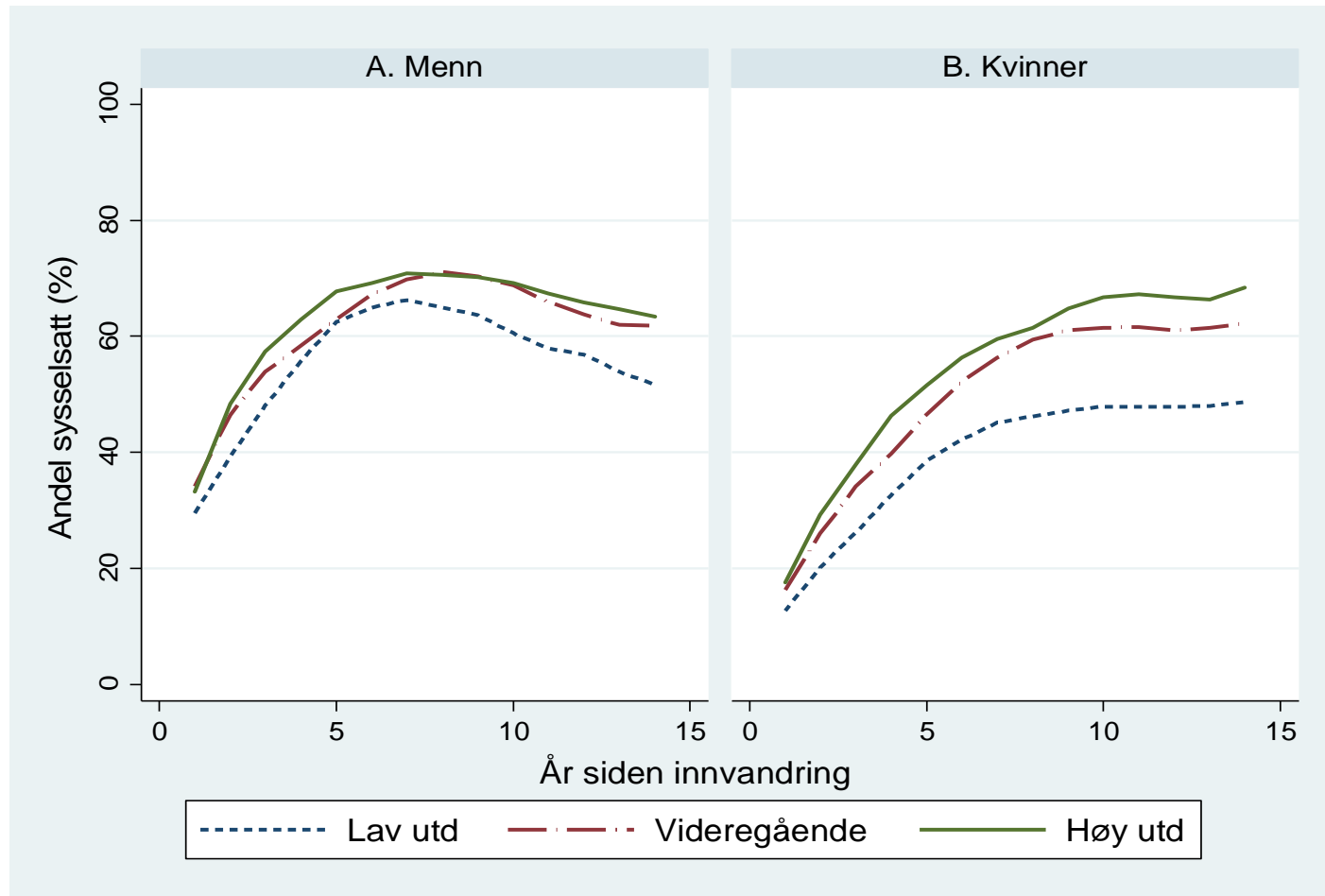

Suksessfaktorer

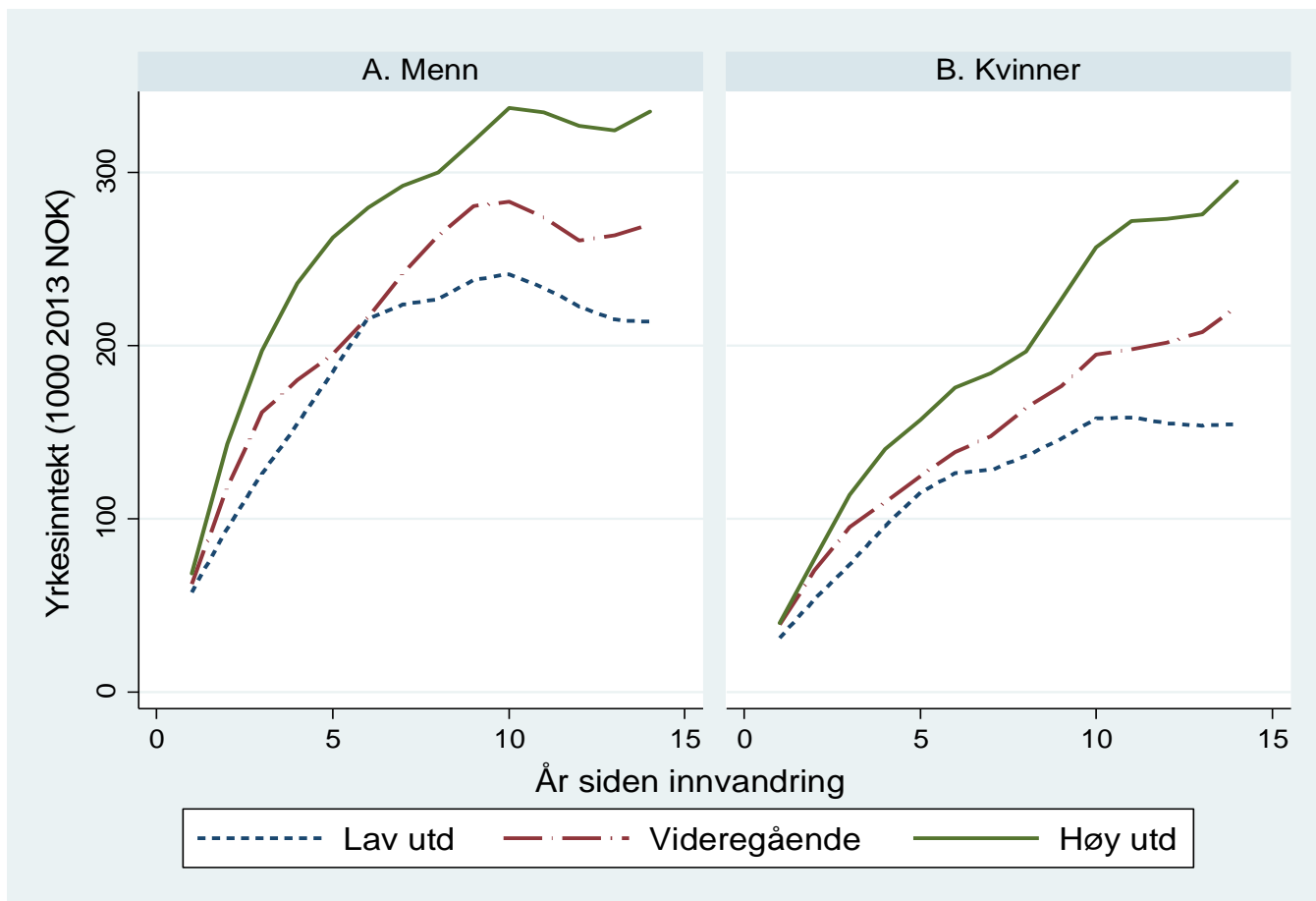
A. Flyktingenes egen kompetanse

- Vet lite om dagens ankomstkohorter
  - Eks Syria: Bosatte 2014; ca 50% uten videregående skole. Internasjonal ferdighetsstudie; 2 av 3 mangler grunnleggende regneferdigheter (TIMMS).
- Stor variasjon tidligere kohorter/landbakgrunn; ytterpunkter uten fullført videregående Bosnia (23%) og Somalia (78%)
- Forskning: Lavere uttelling for utdanning hos innvandrere, men ikke null!

Syssetting flyktninger etter utdanning og botid

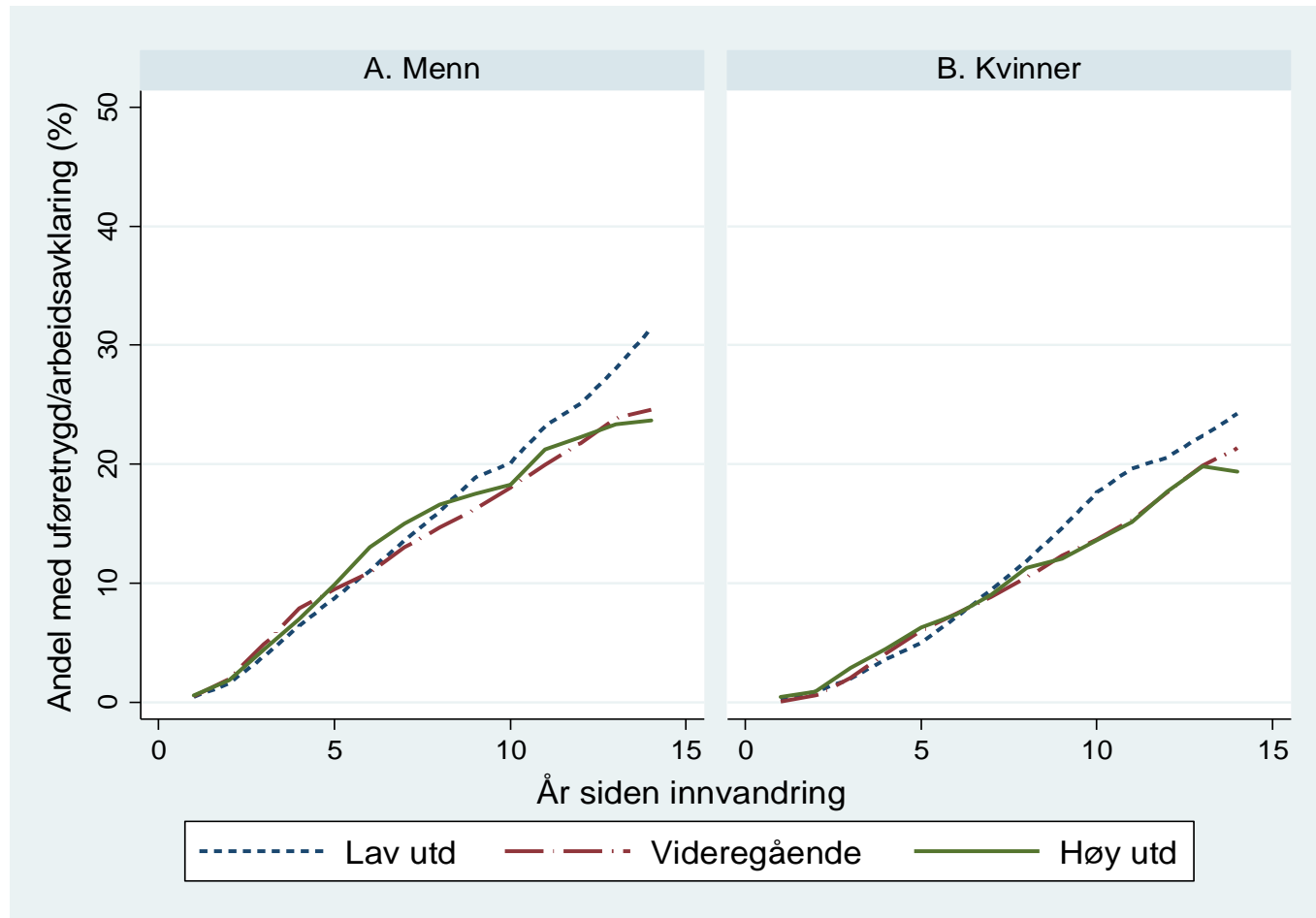

Yrkesinntektsutvikling flyktninger etter utdanning og botid

Uførhet

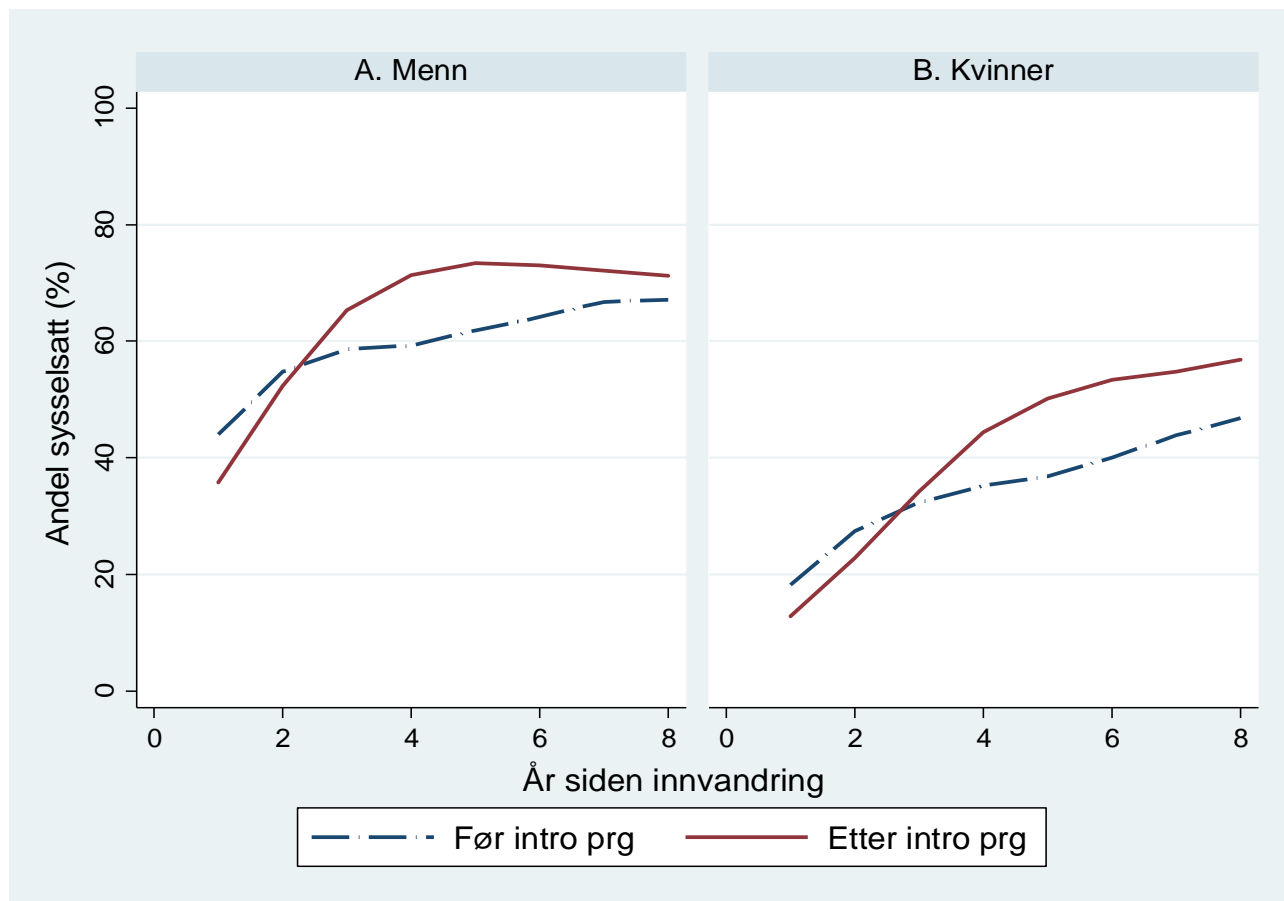
flyktninger etter utdanning og botid

Kompetanse - Hva (kan) gjøres?

- Introduksjonsprogrammet: Språk + samfunnskunnskap + tiltak for utdanning eller arbeid.
- Stønad på 2G i to år, oppmøteplikt, men lov å jobbe utenfor programtida, delvis avkorting når jobb del av IP
- Fra 2003
- Flyktninger (også familieforente med flyktninger)
- Mange studier status t mnd etter programslett
- Rigorøse effektstudier finnes ikke
  - Krever alternativ, «praksis før»
- Nasjonal implementering; kohorter / før etter
  - I forhold til «praksis før», andre faktorer over tid

Kohorter før /etter introduksjonsprogrammet

*Innelåsning og
bedre utfall senere?*

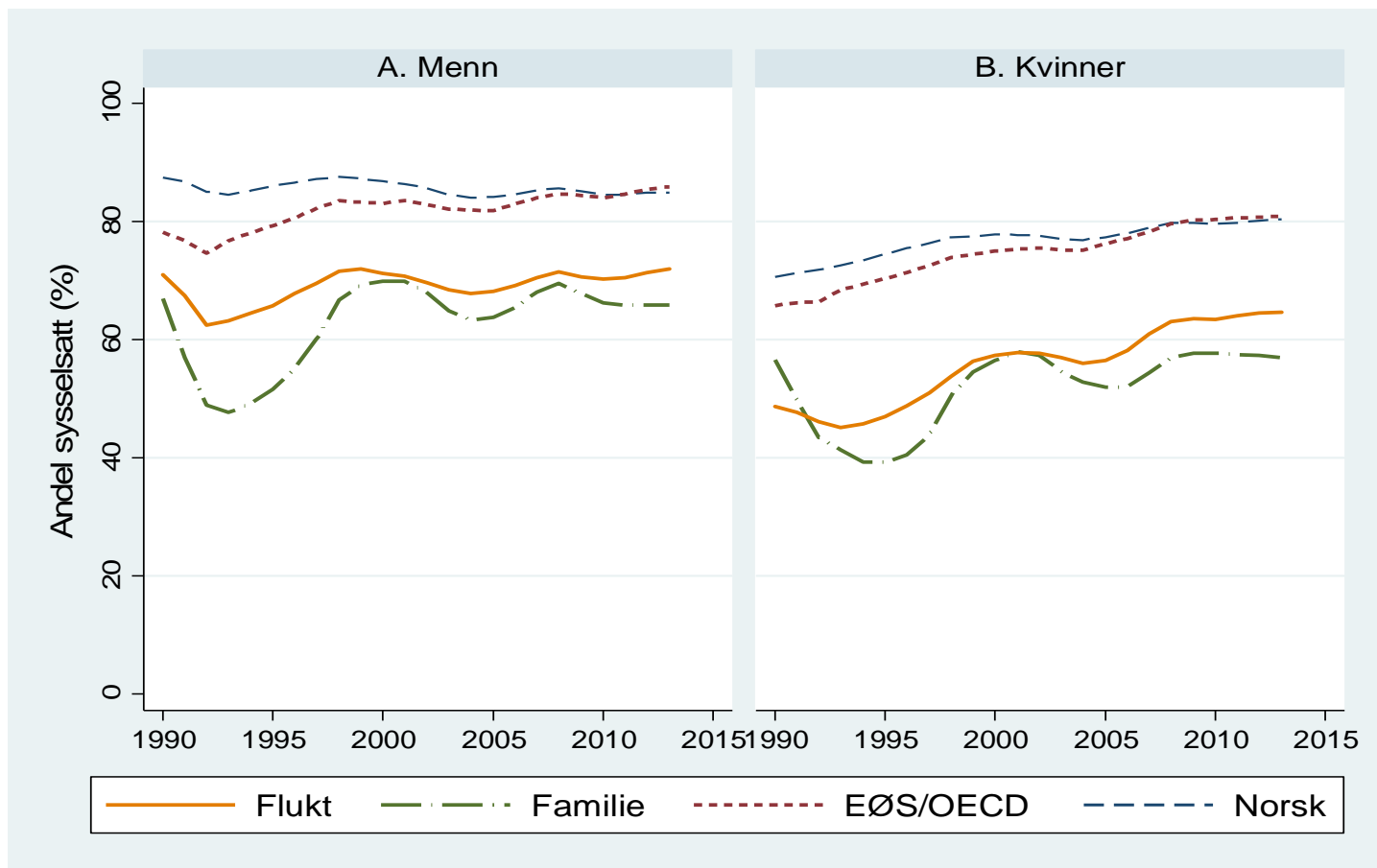
Ingen kausal tolkning: Kun kohorter før og etter. Ulike utfallsår.

- Introprogrammet utformet godt nok?
  - Tilpasset variasjon i flyktingenes språkkunnskaper?
  - På skole eller i arbeidslivet?
- Mange meninger om hva som virker, lite solid empiri om effekter => tid for systematiske «eksperimenter» => evidensbasert politikk
- Godkjenningsordninger bidrar til redusert usikkerhet (kilder til statistisk diskriminering)

B. Konjunkturutviklingen

- Flyktningers sysselsetting/arbeidsledighet svinger mer med konjunktorene. Tommefingelregel i Norge:
Arbeidsledighet ikke-vestlige innvandrere : 3-4 ganger så høy => større absolutte forskjeller
- Årsaker: (i) Høy innstrømning: Ansiennitet, konkurser/nedbemanning, kompetanse++ (ii) Utstrømning fra ledighet
- Usikkerhet framover: Også konjunkturer i Europa?
Impulser via integrert europeisk arbeidsmarked, og konkurranse fra arbeidsinnvandrere

Suksessfaktorer

C. Verdien av en god start?

- Forskning antyder at arbeidsmarkedsforholdene ved ankomst setter varige spor, men sprikende funn i Norge
- Hva sier norske data? Har de som kommer tidlig i jobb også høyere sysselsetting på lang sikt? Krevende å identifisere reell effekt («state dependence»), ettersom de med best kompetanse får jobb først.
- Illustrasjon: Korrelasjon i data.

Tidlig i jobb – varige spor?

- Menn: Sysselsettingsforskjell etter 10 år: ca 13-14 prosentpoeng. Effekt (= varige spor) langt lavere

		Sysselsetting ved botid = 10 år		
		Lav utdanning	Videregående	Høyere utd
Tidlig i jobb	(40%)	68.4	75.6	76.8
Uten jobb første to år	(60%)	54.5	62.9	61.9

Tidlig i jobb – varige spor?

- Kvinner: Større forskjeller, (15-19 prosentpoeng) mer selektert gruppe?

		Sysselsetting ved botid = 10 år		
		Lav utdanning	Videregående	Høyere utd
Tidlig i jobb	(25%)	62.3	72.8	79.6
Uten jobb første to år	(75%)	44.3	57.3	60.9

Anledning til å jobbe før bosetting?

- (Strenge) krav til midlertidig arbeidstillatelse før opphold
- Ingen systematisk kunnskap om langsiktige effekter
- Igjen, tid for systematiske eksperimenter

Suksessfaktorer

D. Økonomisk gevinst ved å jobbe

- Utfordringen: Hvor mye skal vi ofre av fordelingspolitiske målsettinger?
- Sum av mange ulike ordninger kan gi høy implisitt skatt på yrkesdeltaking
- Sosialforsikring: Fra penger til tjenester? Også for universelle ordninger (barnetrygd/egenbetalinger barnehage/SFO)? `

Suksessfaktorer

E. Incentiver til investering i humankapital og usikkerhet om framtida

- Usikker horisont gjør forventet høstingsperiode kortere og usikker => lav investering
- Høye krav til arbeidsmarkedssuksess for varig opphold og familieetablering/gjenforening kan bidra til at noen «gir opp» og oppfatter kravene som urealistisk høye. Om de var lavere, ville man prøvd?

Suksessfaktorer

F. Etterspørselssiden - Arbeidsgiveres insentiver og holdninger

- Ulike diskrimineringsmekanismer
- Hensyn til flertallet av arbeidstakere/fagforeninger
- Lønnsstruktur (høye reelle minstelønninger);
behov for å løse opp?

Avslutning

- Vi vet mye om hvordan flyktninger har lyktes i Norge siste 25 år. Godt eller dårlig avhenger av øynene som ser, hva kan vi forvente?
- Kunnskap om mekanismer langt svakere, særlig om hvilke tiltak som virker => tid for systematiske eksperimenter som grunnlag for evidensbasert integrasjonspolitik
- Drømmer om politikere som innrømmer: «Vi vet egentlig ikke helt hva som virker – la oss finne det ut!»
- Designoppdrag for forskningsmiljøene? Vi vil gjerne være med å påvirke hvordan data genereres, ikke bare analysere dem som allerede finnes. Lovende nybrottsarbeid på andre politikkområder.